

SPOR SEYİRCİLERİNDE SALDIRGANLIK*

AGGRESSION IN SPORTS SPECTATORS

Mahmut KARTEPE

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD, mahmutkartepe33@hotmail.com

Hatay / Türkiye

ORCID: 0009-0006-7923-744X

Dr. Öğr. Üyesi Alparslan Gazi AYKIN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü,

aykinalparslan@gmail.com

Hatay / Türkiye

ORCID: 0000-0001-7571-2086

Özet

Bu çalışmada temel amaç, spor seyircilerinde cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir durumu, müsabakayı kiminle izlemeyi tercih ettiği, spor yapma durumu, haftalık spor yapma sıklığı, kaç yıldır spor yaptığı ve spor türü değişkenlerine göre saldırganlık düzeylerindeki farklılıkların incelenmesidir. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın evrenini 2023 yılında Mersin/Tarsus bölgesinde ikamet eden seyirciler, örneklemini ise bu seyirciler içerisinde seçilen gönüllü 300 spor seyircisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak kişilerin, kişisel bilgilerini ortaya koyan 10 soruluk kişisel bilgi formu ve Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen, Demirtaş Madran(2013) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan “Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma betimsel bir araştırma olup, anket sonuçları SPSS paket programında değerlendirilirken, %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlılık aranmıştır. Verilerin dağılımına ilişkin Skewness-Kurtosis (Çarpıklık ve Basıklık) değerleri incelenmiştir. İkili grupların analizinde Bağımsız Örneklem T-Testi, ikiden çok değişkene sahip grupların analizinde ise Tek Yönlü Anova Testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek içinse Post Hoc testlerden LSD (Least Significant Difference) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Tarsus ilçesindeki spor seyircileri arasında cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, müsabakayı kiminle izledikleri, kaç yıldır spor yaptığı değişkenlerinde anlamlı farklar gözlenmiştir ($p < 0,05$).

* Bu çalışma, 24-25 Haziran 2023 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirilen “1st BİLSEL WORLD SCIENCE AND RESEARCH CONGRESS”de online sözel bildiri olarak sunulmuştur.”

Bununla birlikte spor yapma durumu ve spor yapma sıklığı değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Seyirci, Saldırganlık

Abstract

The main purpose of this study is to examine the differences in the levels of aggression in sports spectators according to gender, age, marital status, educational status, income status, with whom they prefer to watch the competition, sports playing status, weekly sports frequency, how many years they have been doing sports and sports type variables. The study was conducted using the general survey model from quantitative research methods. The population of the study consists of spectators residing in Mersin/Tarsus region in 2023, and the sample consists of 300 voluntary sports spectators selected from these spectators. As a data collection tool, a 10-question personal information form revealing personal information and the "Buss-Perry Aggression Scale" developed by Buss and Perry (1992) and adapted into Turkish by Demirtaş Madran (2013) and validity and reliability studies were used. The research is a descriptive research and while the survey results were evaluated in the SPSS package program, significance was sought at 95% confidence interval and $p < 0.05$ level. Skewness-Kurtosis (Skewness and Kurtosis) values regarding the distribution of the data were analyzed. Independent Sample T-Test was used in the analysis of paired groups and One-Way Anova Test was used in the analysis of groups with more than two variables. LSD (Least Significant Difference), one of the Post Hoc tests, was used to determine which groups were statistically different. As a result of the research, significant differences were observed among the sports spectators in Tarsus district in the variables of gender, age, marital status, educational status, income level, with whom they watched the competition, and how many years they have been doing sports ($p < 0.05$). However, no statistically significant difference was found according to the variables of sporting status and sporting frequency.

Keywords: Sport, Spectator, Aggression

1. GİRİŞ

Spor, başlangıçta bir oyun ve işten uzaklaşma aracı olarak kabul edilse de, günümüz dünyasında uluslararası barışa katkı sunabilen, ekonomik, siyasi ve hukuki yönden kendine özgü bir nitelik taşımaktadır (Atalay, 2012). Spor, kişilerin stresten uzak, mutlu ve keyifli anlar yaşadıkları bir aktivitedir. Ancak günümüz spor faaliyetlerine bakıldığında; spora yüklenen anlama, onun özünde var olduğu düşünülen güzelliklere yakışmayan görüntülerle karşılaşılmaktadır. Spora yakışmayan bu görüntülerin miktar ve etkisinin de giderek arttığı gözlenmektedir. Spordaki barış, sevgi ve kardeşlik kavramları yerini argo kelimelere, şiddete ve saldırganlığa bırakmaya başlamıştır. Spor ortamlarındaki bu davranışlar, sporun asıl amacından uzaklaşmasına sebep olmakla kalmamış, sporun kişilerin birbirlerine saldırarak şiddet uygulayabildiği bir olay olarak algılanır hale gelmesine sebep olmuştur (Girginer ve ark., 2006).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, "Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği" kullanılarak Mersin/Tarsus bölgesinde ikamet eden spor seyircilerinin sahip oldukları kişisel bilgiler doğrultusunda elde edilen farklı değişkenlere göre sporda saldırganlık düzeylerinin incelenmesi ve bu değişkenler aracılığıyla, spor yapan ve yapmayan seyirciler arasındaki fark ve benzerliklerin anlaşılması amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Spor seyircilerinin farklı açılardan sınıflandırılarak kişilerin saldırganlık düzeylerindeki farklılıkların ne düzeyde olduğunun saptanması, saldırganlıkta rolü olan faktörlerin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Spor yapan ve yapmayan seyircilerin saldırganlık düzeyleri arasında fark var mıdır?

1.3.1. Alt Problemler

Spor seyircilerinin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin yaşlarına göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin medeni durumuna göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin eğitim durumuna göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin gelir durumuna göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin müsabakaları kiminle izlediğine göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin spor yapma sıklığına göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin spor yapma yılına göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

Spor seyircilerinin yaptıkları spor türüne göre saldırganlık düzeylerinde fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Sayılıları

Yapılan araştırmada kişilerin, anket sorularına doğru cevap verdiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırma, Mersin/Tarsus bölgesindeki 300 kişilik spor seyircisi ile sınırlı kalıp, bu kişiler üzerinden oluşan bilgiler ile tamamlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Saldırganlık

Saldırganlık; diğer kişi veya nesnelere yönelik, karşısındakini yönetmeyi, ezmeyi, bir işi bozmayı ve yok etmeyi amaç edinmiş düşmanca, kırıcı, yıpratıcı, acı verici, zararlı ve yok edici bir davranış şeklidir (Köknel, 1986). Saldırgan davranışlar amaçlı davranışlardır, bir kişiye veya topluma yönelik olabilirler. Bu tür davranışlarla karşılaşan kişilerde, benzer şekilde karşı koyma ya da kaçınma davranışı görülür (Tiryaki, 2000). Bir davranışın saldırganlık olarak kabul edilmesinde temel belirleyici, başkasını incitme niyetinin olmasıdır (Göksu, 2007).

Bostan ve Kılıçgil (2008) saldırganlığı yıkıcı saldırganlık, atılğanlık ve edilgen saldırganlık olarak üç başlıkta incelemiştir:

Yıkıcı Saldırganlık: Beklentilerini gerçekleştiremeyen insanlar üzümlük, hayal kırıklığı, korku gibi karmaşık duygular içerisine girebilirler. Bu duygular içerisindeki kişi, kabul edilemeyecek saldırgan tutumlar sergileyebilir. Yıkıcı saldırganlıkta kişinin kendine zarar verdiği inandığı kaynağa yönelik, zarar verme amacı vardır.

Atılğanlık: Kişinin kendi haklarını, başkalarının haklarını ihlal etmeden savunmasıdır. Açık, etkileyici ve dürüst bir iletişim çeşididir. Kişinin kendisini kolayca ifade ediyor olması da atılğanlık olarak kabul edilebilir. Atılğanlık, saldırgan olma anlamına gelmez.

Edilgen Saldırganlık: Bir kişinin öfkesini ve kızgınlığını kazanmaksızın saldırganlık duygusunun tatmin edilmesidir. Baskın olan incitme ve yaralama arzusu, soyut değil somuttur.

2.2. Şiddet

Toplumsal ve kişisel boyutta farklı şekillerde ortaya çıkabilen şiddet, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü hedef alan her türlü olumsuzluğu kapsayan bir kavramdır (Ayan, 2006). Şiddet, topluma ve zamana göre değişen bir olgudur. Bir şiddet olayı, aynı toplumda değişik zamanlarda farklı; aynı zaman diliminde değişik toplumlarda farklı algılanabilir. Çünkü, toplumsal normlarla birlikte toplumların değişmesi olağandır (TBMM, Meclis araştırma raporu, 2013).

2.2.1. Şiddet Türleri

Şiddetin farklı türleri bulunmaktadır. Şiddeti; sözel, fiziksel, ekonomik, psikolojik, sosyal ve cinsel şiddet şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Şiddet türlerini örneklendirecek olursak: küfür etmek, hakaret etmek, aşağılayıcı sözler söylemek, tehdit etmek vb. fiiller sözel şiddete; silahla yaralamak veya öldürmek, tokat atmak, tekmelemek, bıçakla yaralamak vb. fiiller fiziksel şiddete; aile fertlerinin çalışmasına izin vermemek, çalışan birisinin parasına el koymak, evin masraflarını karşılamamak vb. fiiller ekonomik şiddete; aile fertlerinin kendilerini ifade etmelerine engel olmak, keyfi olarak eşle konuşmamak, ona surat asmak vb. fiiller psikolojik şiddete; bireyleri başkaları önündü küçük düşürmek, kişilerin zayıf yönleriyle alay etmek, bireyler arası iletişimi engellemek vb. fiiller sosyal şiddete; cinsel ilişkiye zorlamak, taciz etmek, tecavüz etmek vb. fiiller cinsel şiddete örnek gösterilebilirler (Ailede Şiddet Komisyonu Raporu, 2013).

2.3. Sporda Şiddet ve Saldırıcılık

Günümüz dünyasında spor, hızla gelişen bir endüstriye dönüşmüştür. Finansal açıdan milyonlarca dolarlık bir sektördür. Bu sektördeki üretim ve tüketim, yaşayan birçok insanı ilgilendirmektedir. Daha iyi sonuçlar almak için daha yüksek performans göstermenin gerektiği spor müsabakalarına bakış açısı günden güne değişmektedir (Özen ve ark., 2013).

Spor, ilke ve kuralları olan bir oyun, eğlence ve yarış olmasının yanında, daha yükseğe ulaşmak için daha hızlı ve daha güçlü olma mücadelesidir. Sporun ideali, yarışma ve rekabetin yanında sevgi, barış ve kardeşliği barındırmasıdır. Ancak spor yapanlar, seyirciler ve taraftarlar sosyal ya da bireysel nedenlerle bu hedefleri görmezden gelerek saptırabilmekte ve sporun saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin gerçekleştiği bir alana dönüşmesine sebep olabilmektedirler (Özsoy, 2013).

Sporda saldırganlık, herhangi bir spor organizasyonda zarar vermek amacıyla yapılan davranış türü olarak ifade edilebilir. Spor olaylarındaki saldırgan davranışlar, kişilerden ziyade müsabaka sonucunu etkilemek amacıyla yapılır. Sonucun taraftarı oldukları takım veya sporcunun lehine gelişmediğini gören kişiler, saldırgan davranışlarla sonucu lehlerine çevirmeye çalışırlar. Bu durum, rakibe saldırganca davranılan spor müsabakalarında, karşılaşmanın sonucunu kendi lehine çevirme anlamında şiddeti doğurur (Yetim, 2006).

Saldırıcılık konusunda spor açısından dikkate alınması gereken iki önemli konu vardır. Bunlar; saldırının hangi amaçla yapıldığı ve yöneldiği hedeftir. Ancak rakibe zarar veren her davranış saldırganlık olarak nitelendirilemez. Herhangi bir spor dalının kurallarına uygun olarak gerçekleştirilen hareketin taşıdığı anlam, spor karşılaşmalarındaki saldırganlığın sınırlarını çizer. Örneğin karate ve boksta yapılan bir hareketi, hentbolda, voleybolda ve basketbolda uygulamak doğru olmaz (Acet, 2005).

2.4. Saldırıcılık ve Şiddetin Farkı

Bir kişinin kendi dışındaki bir insana zarar vermek, yaralamak veya acı çektirmek kastıyla ortaya koyduğu herhangi bir davranış, saldırgan davranış olarak ifade edilebilir. Şiddet ise baskı uygulama, güç kullanma, zarar verme ve yaralama eylemleri için kullanılan bir kavramdır. Şiddet, sadece birey ölçeğinde ele alındığında, bireyin artmış saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki denge bozulduğunda gündeme gelir (Türkçapar, 2009). Kısaca ifade etmek gerekirse şiddet, saldırgan davranış sonucu ortaya çıkan bir neticedir.

2.5. Seyirci

Guttman (1986)'a göre "spor seyircisi", bir spor olayını video, televizyon gibi görsel medya kanalıyla ya da yerinde canlı seyreden herhangi bir kişidir. Sloan (1979) 'a göre, eğer kişiler belirli bir arzuyu tatmin etmek için spor karşılaşmalarını seyrediyorlarsa, gerçek anlamda sadece seyirci olan çok az kişi var demektir. Spor seyircilerinin çoğunu sadece seyirci olarak nitelendirmek, olgunun duygusal yoğunluğunu dile getirmekte yetersiz kalacaktır. Dolayısıyla bu kişileri, "dini ayinlere gerçekten inanan katılımcılar" gibi görmek daha yerinde olacaktır (Sloan, 1979).

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu araştırma, betimsel ve nicel bir çalışma olup, anket sonuçları SPSS paket programında değerlendirilirken, %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlılık aranmıştır. Araştırma evrenini Tarsus ilçesindeki bireysel ve takım sporu müsabakalarını izleyen seyirciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme; bu seyirciler içerisinde rastgele ve gönüllülük esasına dayalı olarak seçilen toplam 300 kişiden oluşmaktadır. Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen ve araştırmada kullanılan “Saldırganlık Ölçeği”nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Demirtaş Madran (2013) tarafından yapılmış ve sporcuların saldırganlık düzeylerini belirlemede yeterli olduğu ortaya koyulmuştur. 2., 5., 8., 11., 13., 16., 22., 25., 29. sorular fiziksel saldırganlık alt boyutunu; 1., 9., 12., 18., 19., 23., 28. sorular öfke alt boyutunu; 3., 7., 10., 15., 17., 20., 24., 26. sorular düşmanlık alt boyutunu; 4., 6., 14., 21., 27. sorular sözel saldırganlık alt boyutunu ölçmede kullanılmışlardır. Ölçek ve alt boyutlarının hesaplanmasında, yönü itibarıyla diğerlerinden farklı olan 9. ve 16. sorular ters puanlanmıştır.

Tablo 1. Verilerin dağılımına ilişkin Skewness-Kurtosis (Çarpıklık ve Basıklık) değerleri

Ölçek	Skewness	Kurtosis
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	,383	-,278

“-1,5” ile “1,5” aralığındaki Skewness ve Kurtosis değerleri verilerin normal dağıldığını göstermektedirler (Tabachnick ve Fidell, 2013). Elde edilen sonuçlara bakıldığında, veriler normal dağılım göstermektedirler (bkz. Tablo 1). İkili grupların analizinde Bağımsız Örneklem T-Testi, ikiden çok değişkene sahip grupların analizinde ise Tek Yönlü Anova Testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek içinse Post Hoc testlerden LSD (Least Significant Difference) kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, kişisel bilgiler ve toplanan veriler doğrultusunda spor seyircilerinde saldırganlık üzerine yapılan analizlerden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	83	27,7
	Erkek	217	72,3
Yaş	18-22	48	16,0
	23-27	76	25,3
	28-32	54	18,0
	33-37	52	17,3
	38-42	30	10,0
	43-47	21	7,0
	48 ve üstü	19	6,3
Medeni Durum	Evli	143	47,7
	Bekar	157	52,3
Eğitim	İlköğretim	31	10,3
	Ortaöğretim	119	39,7
	Üniversite	138	46,0
	Lisansüstü	12	4,0
Gelir Düzeyi	Asgari ücret ve altı	94	31,3
	Asgari ücret – 19.999TL	160	53,3
	20.000TL ve üzeri	46	15,3
Müsabaka Kiminle İzleniyor	Aile	94	31,3
	Arkadaş	144	48,0
	Yalnız	62	20,7
Spor Yapma Durumu	Evet	150	50,0
	Hayır	150	50,0
Spor Yapma Sıklığı (Haftada)	1-2 gün	12	4,0
	3 gün	48	16,0
	4 gün	53	17,7
	5 gün	21	7,0
	6 gün ve üzeri	16	5,3
Spor Yılı	1 yıldan az	22	7,3
	1-2 yıl	49	16,3
	3-4 yıl	53	17,7
	5 yıl ve üzeri	26	8,7
Spor Türü	Bireysel	124	41,3
	Takım	26	8,7
Toplam		300	100

Çalışmaya spor yapan 150, spor yapmayan 150 seyirci katılmıştır. Tablo 2'ye bakıldığında katılımcı spor seyircilerine ilişkin kişisel bilgiler görülmektedir.

Tablo 3. Saldırganlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları)

	Cinsiyet	N	X	SD	t	p	
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	Kadın	83	2,7773	,61362	-4,395	,000***	
	Erkek	217	3,1417	,71256			
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Fiziksel Saldırganlık	Kadın	83	2,4230	,74767	-4,688	,000***
		Erkek	217	2,9160	,96865		
	Öfke	Kadın	83	2,7005	,83108	-4,342	,000***
		Erkek	217	3,1573	,80916		
	Düşmanlık	Kadın	83	3,0813	,68672	-,693	,489
		Erkek	217	3,1463	,74081		
Sözel Saldırganlık	Kadın	83	3,0361	,77595	-4,646	,000***	
	Erkek	217	3,5189	,87668			

***p<,001

Tablo 3'e bakıldığında: Cinsiyete göre, düşmanlık alt boyutu hariç, saldırganlık ana boyutu ve diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (p<,001). Erkeklerin saldırganlık düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Saldırganlık Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

		Yaş	N	X	SD	F	p	LSD
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	1	18-22	48	3,2874	,75418	1,810	,097	
	2	23-27	76	3,0381	,62315			
	3	28-32	54	2,9106	,68481			
	4	33-37	52	2,9383	,74028			
	5	38-42	30	2,9437	,65730			
	6	43-47	21	3,0493	,72394			
	7	48 ve üstü	19	3,2250	,80068			
Fiziksel Saldırganlık	1	18-22	48	3,1366	,93336	1,753	,109	
	2	23-27	76	2,7529	,86212			
	3	28-32	54	2,6235	,97091			
	4	33-37	52	2,6944	,95096			
	5	38-42	30	2,6556	,86724			
	6	43-47	21	2,6878	,96201			
	7	48 ve üstü	19	2,9591	1,07740			
Öfke	1	18-22	48	3,2708	,90362	1,604	,146	
	2	23-27	76	2,9925	,78900			
	3	28-32	54	2,8810	,83195			
	4	33-37	52	2,9313	,81281			
	5	38-42	30	2,9476	,78469			
	6	43-47	21	3,0952	,95547			
	7	48 ve üstü	19	3,3383	,82782			
Düşmanlık	1	18-22	48	3,3542	,73357	1,367	,228	
	2	23-27	76	3,0740	,64781			
	3	28-32	54	2,9745	,71390			
	4	33-37	52	3,1226	,82489			
	5	38-42	30	3,1000	,63940			
	6	43-47	21	3,2500	,73101			
	7	48 ve üstü	19	3,1382	,82168			
Sözel Saldırganlık	1	18-22	48	3,4750	,91198	2,201	,043*	1>4 2>4 7>4
	2	23-27	76	3,5579	,77033			
	3	28-32	54	3,3667	,76108			
	4	33-37	52	3,0923	,97616			
	5	38-42	30	3,2067	,89978			
	6	43-47	21	3,3143	1,07438			
	7	48 ve üstü	19	3,6842	,74630			

*p<,05

Tablo 4'e bakıldığında: Yaşa göre, sadece sözel saldırganlık alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (p<,05). 33-37 yaş aralığındaki spor seyircilerinin saldırganlık düzeyinin 18-22, 23-27, 48 ve üstü yaş aralığındaki bireylerden daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Saldırıcılık Düzeylerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları)

	Medeni Durum	N	X	SD	t	p
Buss-Perry Saldırıcılık Ölçeği	Evli	143	2,9293	,68639	-2,643	,009**
	Bekar	157	3,1425	,70810		
Fiziksel Saldırıcılık	Evli	143	2,6131	,93762	-2,974	,003**
	Bekar	157	2,9314	,91525		
Öfke	Evli	143	2,9381	,82894	-1,837	,067
	Bekar	157	3,1156	,84223		
Düşmanlık	Evli	143	3,0795	,70906	-1,112	,267
	Bekar	157	3,1728	,73999		
Sözel Saldırıcılık	Evli	143	3,2462	,87071	-2,653	,008**
	Bekar	157	3,5121	,86390		

**p<,01

Tablo 5'e bakıldığında: Medeni duruma göre, ana boyut ile fiziksel ve sözel saldırıcılık alt boyutlarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (p<,01).

Tablo 6. Saldırıcılık Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

	Eğitim	N	X	SD	F	p	LSD
Buss-Perry Saldırıcılık Ölçeği	1 İlköğretim	31	3,2091	,82787	4,186	,006**	1>3 2>3
	2 Ortaöğretim	119	3,1721	,71380			
	3 Üniversite	138	2,9135	,65073			
	4 Lisansüstü	12	2,7701	,58618			
Fiziksel Saldırıcılık	1 İlköğretim	31	3,0323	,97508	5,148	,002**	1>3 1>4 2>3 2>4
	2 Ortaöğretim	119	2,9683	,95067			
	3 Üniversite	138	2,5982	,88129			
	4 Lisansüstü	12	2,3426	,87804			
Öfke	1 İlköğretim	31	3,2857	1,02287	3,150	,025*	1>3 2>3
	2 Ortaöğretim	119	3,1417	,85946			
	3 Üniversite	138	2,8975	,76474			
	4 Lisansüstü	12	2,8095	,70074			
Düşmanlık	1 İlköğretim	31	3,2218	,78641	4,117	,007**	2>3 2>4
	2 Ortaöğretim	119	3,2815	,70245			
	3 Üniversite	138	3,0000	,72195			
	4 Lisansüstü	12	2,8438	,51985			
Sözel Saldırıcılık	1 İlköğretim	31	3,4000	1,11833	,052	,984	
	2 Ortaöğretim	119	3,4067	,89022			
	3 Üniversite	138	3,3652	,80615			
	4 Lisansüstü	12	3,3667	,91387			

*p<,05; **p<,01

Tablo 6'ya bakıldığında: Eğitim düzeyine göre, ana boyut ile fiziksel saldırıcılık ve düşmanlık alt boyutlarında p<,01 düzeyinde; öfke alt boyutunda ise p<,05 düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Eğitim seviyesi üniversite olan bireylerin saldırıcılık düzeylerinin ortaöğretim düzeyindeki bireylere oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Saldırganlık Düzeylerinin Gelir Seviyesine Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

		Gelir	N	X	SD	F	p	LSD
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	1	Asgari ücret ve altı	94	3,1618	,75948			
	2	Asgari ücret– 19.999TL	160	3,0248	,64032	3,155	,044*	1>3
	3	20.000TL ve üzeri	46	2,8501	,76877			
Fiziksel Saldırganlık	1	Asgari ücret ve altı	94	2,8522	,95933			
	2	Asgari ücret – 19.999TL	160	2,8083	,91302	1,980	,140	
	3	20.000TL ve üzeri	46	2,5314	,96037			
Öfke	1	Asgari ücret ve altı	94	3,1581	,93654			
	2	Asgari ücret – 19.999TL	160	3,0054	,74789	2,120	,122	
	3	20.000TL ve üzeri	46	2,8602	,90826			
Düşmanlık	1	Asgari ücret ve altı	94	3,3644	,74723			1>2
	2	Asgari ücret – 19.999TL	160	3,0875	,64699	10,968	,000***	1>3 2>3
	3	20.000TL ve üzeri	46	2,7880	,79095			
Sözel Saldırganlık	1	Asgari ücret ve altı	94	3,4000	,87939			
	2	Asgari ücret – 19.999TL	160	3,3413	,88583	,671	,512	
	3	20.000TL ve üzeri	46	3,5087	,83874			

*p<,05; ***p<,001

Tablo 7'ye bakıldığında: Gelir seviyesine göre, ana boyutta p<,05 düzeyinde, düşmanlık alt boyutunda ise p<,001 düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Anlamlı fark olan boyutlarda gelir seviyesi ile saldırganlık düzeyi arasında ters bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Saldırganlık Düzeylerinin Müsabakaların Kiminle İzlendiğine Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

		Kiminle	N	X	SD	F	p	LSD	
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	1	Aile	94	2,7443	,66146	14,722	,000***	1<2	
	2	Arkadaş	144	3,1231	,67428			1<3	
	3	Yalnız	62	3,2998	,69446				
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Fiziksel Saldırganlık	1	Aile	94	2,3522	,80596	17,171	,000***	1<2
		2	Arkadaş	144	2,9059	,90595			1<3
		3	Yalnız	62	3,1344	,97554			
	Öfke	1	Aile	94	2,7173	,78077	10,798	,000***	1<2
		2	Arkadaş	144	3,1329	,83908			1<3
		3	Yalnız	62	3,2696	,79901			
	Düşmanlık	1	Aile	94	2,9601	,75072	4,192	,016*	1<2
		2	Arkadaş	144	3,1745	,72015			1<3
		3	Yalnız	62	3,2762	,65994			
Sözel Saldırganlık	1	Aile	94	3,1426	,83557	7,469	,001**	1<2	
	2	Arkadaş	144	3,4181	,90652			1<3	
	3	Yalnız	62	3,6774	,76767			2<3	

*p<,05; **p<,01; ***p<,001

Tablo 8'e bakıldığında: Müsabakaların kiminle izlendiğine göre, ana boyut, fiziksel saldırganlık ve öfke alt boyutlarında p<,001 düzeyinde; düşmanlık alt boyutunda p<,05 düzeyinde; sözel saldırganlık alt boyutunda ise p<,01 düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Müsabakaları aileleriyle izleyen kişilerin saldırganlık düzeylerinin, müsabakaları arkadaşlarıyla ya da yalnız izleyenlere oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Saldırganlık Düzeylerinin Spor Yapma Durumuna Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları)

		Spor Yapıyor musunuz?	N	X	SD	t	p
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	Evet	150	2,9834	,68166	-1,415	,158	
	Hayır	150	3,0984	,72490			
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Fiziksel Saldırganlık	Evet	150	2,7363	,95751	-,800	,425
		Hayır	150	2,8230	,91932		
	Öfke	Evet	150	2,9695	,84565	-1,269	,205
		Hayır	150	3,0924	,83104		
Düşmanlık	Evet	150	3,0767	,68447	-1,234	,218	
	Hayır	150	3,1800	,76351			
Sözel Saldırganlık	Evet	150	3,2987	,84623	-1,719	,087	
	Hayır	150	3,4720	,89900			

Tablo 9'a bakıldığında: Spor yapma durumuna göre, ana ve alt boyutların tamamında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir (p>,05).

Tablo 10. Saldırganlık Düzeylerinin Spor Yapma Sıklığına Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

		Spor Yapma Sıklığı (Haftada)					
		N	X	SD	F	p	
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	1-2 gün	12	3,0000	,72600	,475	,754	
	3 gün	48	2,9828	,81945			
	4 gün	53	2,8998	,61841			
	5 gün	21	3,1232	,55179			
	6 gün ve üzeri	16	3,0668	,57762			
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları	Fiziksel Saldırganlık	1-2 gün	12	2,9167	1,15288	,747	,562
		3 gün	48	2,7569	1,08107		
		4 gün	53	2,5933	,89632		
		5 gün	21	2,9788	,82224		
		6 gün ve üzeri	16	2,6944	,77460		
	Öfke	1-2 gün	12	3,0119	1,02918	,582	,676
		3 gün	48	2,9673	,96587		
		4 gün	53	2,8518	,78294		
		5 gün	21	3,1361	,72489		
		6 gün ve üzeri	16	3,1161	,68257		
	Düşmanlık	1-2 gün	12	3,1042	,67174	,994	,413
		3 gün	48	2,9323	,78887		
		4 gün	53	3,0991	,67331		
		5 gün	21	3,1964	,55561		
		6 gün ve üzeri	16	3,2578	,51533		
Sözel Saldırganlık	1-2 gün	12	2,9667	,63150	1,319	,266	
	3 gün	48	3,4917	,87223			
	4 gün	53	3,2000	,90893			
	5 gün	21	3,2476	,79474			
	6 gün ve üzeri	16	3,3625	,69366			

Tablo 10'a bakıldığında: Spor yapma sıklığına göre, ana ve alt boyutların tamamı için istatistiksel bir fark tespit edilememiştir ($p > ,05$).

Tablo 11. Saldırganlık Düzeylerinin Spor Yapma Yılına Göre Karşılaştırılması (Tek Yönlü Anova Testi Analiz Sonuçları)

		Spor Yılı	N	X	SD	F	p	LSD
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	1	1 yıldan az	22	2,7900	,74178	1,802	,149	
	2	1-2 yıl	49	2,9015	,68327			
	3	3-4 yıl	53	3,0351	,67228			
	4	5 yıl ve üzeri	26	3,1963	,60977			
Fiziksel Saldırganlık	1	1 yıldan az	22	2,5657	,99671	,566	,638	
	2	1-2 yıl	49	2,7596	,96900			
	3	3-4 yıl	53	2,6981	,99890			
	4	5 yıl ve üzeri	26	2,9145	,82988			
Öfke	1	1 yıldan az	22	2,7143	,95578	2,251	,085	
	2	1-2 yıl	49	2,8688	,85805			
	3	3-4 yıl	53	3,0108	,78888			
	4	5 yıl ve üzeri	26	3,2912	,77352			
Düşmanlık	1	1 yıldan az	22	2,7614	,65455	5,555	,001**	1<3
	2	1-2 yıl	49	2,8980	,64735			1<4
	3	3-4 yıl	53	3,2335	,65598			2<3
	4	5 yıl ve üzeri	26	3,3606	,66833			2<4
Sözel Saldırganlık	1	1 yıldan az	22	3,3455	,76390	,294	,829	
	2	1-2 yıl	49	3,2082	,86019			
	3	3-4 yıl	53	3,3585	,90923			
	4	5 yıl ve üzeri	26	3,3077	,78226			

**p<,01

Tablo 11'e bakıldığında: Spor yılına göre düşmanlık alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<,01). Düşmanlık alt boyutunda, 3 yıl ve daha fazla süredir spor yapanların saldırganlık düzeylerinin, 2 yıl ve daha az süreyle spor yapanlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Saldırıcılık Düzeylerinin Spor Türüne Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları)

	Spor Türü	N	X	SD	t	p	
Buss-Perry Saldırıcılık Ölçeği	Bireysel	124	2,9438	,68355	-1,562	,120	
	Takım	26	3,1724	,65237			
Buss-Perry Saldırıcılık Ölçeği Alt Boyutları	Fiziksel Saldırıcılık	Bireysel	124	2,6640	,94626	-2,041	,043*
		Takım	26	3,0812	,95352		
	Öfke	Bireysel	124	2,9297	,86667	-1,261	,209
		Takım	26	3,1593	,72205		
	Düşmanlık	Bireysel	124	3,0756	,69310	-,041	,967
		Takım	26	3,0817	,65473		
	Sözel Saldırıcılık	Bireysel	124	3,2565	,85599	-1,338	,183
		Takım	26	3,5000	,78230		

*p<,05

Tablo 12'ye bakıldığında: Spor türüne göre, sadece fiziksel saldırıcılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (p<,001). Takım sporuyla uğraşanların fiziksel saldırıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Kabak (2009), Dervent ve ark. (2010), Şeker (2011), Karabulut (2013) çalışmalarında Saldırıcılık Ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusunu elde etmişlerdir. Ancak bizim çalışmamız, bunların aksine cinsiyete göre düşmanlık alt boyutu hariç, saldırıcılık ana boyutu ve diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur (p<,001). Erkeklerin saldırıcılık düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 3).

Acet (2005)'in yapmış olduğu "Sporda saldırıcılık ve şiddet" adlı çalışma; araştırmamızın ekonomik düzey düşüğe saldırıcılık düzeyi artar sonucunu desteklemektedir.

Saldırıcılık eğilimlerinin öğrenim düzeyi arttıkça azaldığı söylenebilir (Raine ve ark., 2006; Acet, 2005). Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar da bu durumu desteklemektedir.

Yılmaz (2013), saldırıcılığın takım veya bireysel spor yapma şekline göre farklılaşmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Çalışmamızda da spor türüne göre, sadece fiziksel saldırıcılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (p<,001). Takım sporuyla uğraşanların fiziksel saldırıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada değişkenler arasındaki farklar incelendiğinde;

Tablo 4'e bakıldığında 33-37 yaş aralığındaki spor seyircilerinin saldırıcılık düzeyinin diğer yaş aralığındaki bireylerden daha düşük olduğu görülmektedir. Genç yetişkinlikten, orta yetişkinliğe geçiş esnasındaki seyircilerde oluşan saldırıcılık düzeyini diğer yaş gruplarına yansıtılabilmek için gençlik dinamiklerinin ve yaşlılık sendromunun etkisine giren bireylere psikolojik destek sağlanabilir.

Tablo 5'e bakıldığında medeni durumu evli olan bireylerin saldırıcılık düzeylerinin bekar olan bireylere göre daha düşük olduğu gözlenmiştir. Buna yönelik olarak aile düzeninin saldırıcılığın önüne geçtiği ele alınarak evlenme çağına gelmiş bireyleri evliliğe teşvik edici politikalar geliştirilebilir.

Tablo 6'ya bakıldığında eğitim seviyesi üniversite ve lisansüstü olan bireylerin saldırıcılık düzeylerinin ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki bireylere oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Buna yönelik olarak ilkökul seviyesinden itibaren öğrencilere eğitim hayatının önemine yönelik rehberliklerin sunulup, ortaöğretim seviyesine gelindiğinde bu rehberliklerle birlikte üniversite sınavına hazırlığa yönelik destekleyici rehberlikler ve üniversite gezileri düzenlenmelidir.

Tablo 7'ye bakıldığında gelir seviyesi ile saldırganlık düzeyi arasında ters bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna yönelik olarak kişilerin yaşam standartlarını maddi açıdan daha iyi seviyelere çekilebilecek istihdamlar sunulup, asgari ücret bazında maaş alan bireylerde vergi indirimlerine gidilerek daha refah bir hayat sürebilecekleri politikalar geliştirilebilir.

Tablo 8'e bakıldığında müsabakaları aileleriyle izleyen kişilerin saldırganlık düzeylerinin, müsabakaları arkadaşlarıyla ya da yalnız izleyenlere oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Buna yönelik olarak aile ortamında seyircilerin saldırganlık düzeyinin daha düşük olmasının aile fertlerine olan saygı durumundan olabileceği düşünülüp bu konuda müsabakaları yalnız ve arkadaşlarıyla izleyen seyircileri aile ortamının bulunduğu izleyici topluluğuna dahil edecek çalışmalar yapılabilir.

Tablo 9'a bakıldığında spor yapan ve yapmayan bireyler arasında saldırganlık düzeyinde istatistiksel bir fark gözlenmemiştir. Buna yönelik olarak sporun yapıcı ve rahatlatıcı etkisi olduğu düşüncesinin aksine araştırmamızda buna yönelik bir sonuç gözlenmemiştir. Ancak sağlık açısından bireyleri spora yönlendirecek faaliyetler ve etkinlikler yapılmalıdır.

Tablo 10'a bakıldığında bireylerin haftalık spor yapma sıklığına göre anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Buna yönelik olarak yapılan spor faaliyetlerinin çeşitliliğinin ve haftalık spor yapma sıklığının değiştirilip, oluşacak etkiler gözlenerek saldırganlık düzeylerini düşürmeye yönelik programlar geliştirilebilir.

Tablo 11'e bakıldığında spor yılına göre 3 yıl ve daha fazla süredir spor yapanların saldırganlık düzeylerinin, 2 yıl ve daha az süreyle spor yapanlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna yönelik olarak spor yapma süresi artan bireylerde oluşan saldırganlık düzeyi artışının daha alt seviyelere çekilebilmesi için, spor dışı faaliyetlere katılımı arttıracak yaşam koçu desteği almaları sağlanabilir.

Tablo 12'ye bakıldığında takım sporlarını yapan seyircilerin bireysel spor yapan seyircilere göre daha yüksek saldırganlık düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Buna yönelik olarak takım sporcularının seyircilerde saldırganlığı artırabilecek davranışlarının daha düşük seviyelere çekilebilmesi için yaptıkları spor faaliyetinin sezon arasında bireysel spor faaliyetleri veya spor dışı faaliyetlere yönlendirilip rahatlamaları sağlanabilir.

Yaptığımız çalışmada seyircilerin saldırganlık nedenlerinin farklı değişkenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Müsabaka seyirinin rahatlatıcı etkisinin yerine ortaya çıkan bu saldırganlık nedenleri incelendiğinde saldırganlığı oluşturan nedenler spor seyri zevkinin önüne geçmektedir. Spor seyircilerinin saldırganlık düzeylerini azaltacak çalışmalar yapıp bununla birlikte seyircilerin müsabakaları izlemekten keyif alıp rahatlayacağı etkiler üzerinde durulmalıdır.

KAYNAKÇA

Acet, M. (2005). Sporda Saldırganlık ve Şiddet. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Ailede Şiddet Komisyonu Raporu (2013). Tüm Yönleri ile Şiddet. Dicle Üniversitesi Basımevi, Diyarbakır.

Alp, M., Eraslan, M., Atay, E., Özmutlu, İ. (2014). Düzenli spor yapan ve yapmayan çocukların sosyo-demografik özelliklerine göre saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Journal Of Educational Research*, 1(1), 26-30.

Atalay A. (2012). Türk futbolunda sendikal süreç. *Akademik Bakış*, 30, 1-16.

Ayan S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *C.Ü. İİBF Dergisi*, 7(2), 191-209.

Bostan, G., Kılıçgil, E. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu olan ve olmayan Ankara Üniversitesi öğrencilerinin saldırganlık boyutları. *Spormetre*, 6(3), 133-140.

Buss, A.H., Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *J Pers Soc Psych.*, 63, 452-459.

- Demirtaş Madran, H.A.** (2013). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 124-129.
- Dervent, F., Arslanoğlu, E., & Şenel, Ö.** (2010). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi (İstanbul ili örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 521-533.
- Girginer, N., Aydın, S., & Çavdar, Z.** (2006). Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet konusuna yaklaşımları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-30.
- Göksu, T.** (2007). Sosyal Psikoloji, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Guttman, A.** (1986). Sport Spectators. Columbia Press, New York.
- Kabak, F.** (2009). "Ergenlerde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Karabulut, E.O.** (2013). 16 yaş altı çim hokeyi sporcularının saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Sportmetre*, 11(2), 139-147.
- Köknel, Ö.** (1986). İnsanı Anlamak. Altın Kitaplar Matbaası, İstanbul.
- Özen, Ü., Eygü, H., & Kabakuş, A.K.** (2013). Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet ve saldırganlık algıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 323-342.
- Özsoy, S.** (2013). "Sporda Şiddet ve Medya", Tüm Yönleri ile Şiddet Çalıştayı, Dicle Üniversitesi Basımevi, s.105, Diyarbakır.
- Raine, A., Dodge, K., Loeber, R., Gatzke-Kopp, L., Lynam, D., Reynolds, C., Stouthamer-Loeber, M., & Liu, J.** (2006). The reactive-proactive aggression questionnaire: differential correlates of reactive and proactive aggression in adolescent boys. *Aggressive Behavior*, 32, 159-171.
- Sloan, L.R.** (1979). "The Function And Impact of Sports for Fans: A Review of Theory and Contemporary Research. (Ed. Jeffrey H. Goldstein), Sports, Games and Play: Social and Psychological Viewpoints, pp. 219-262.
- Şeker, R.** (2011). "Lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençlerin, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin incelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S.** (2013). Using Multivariate Statistics. Pearson, Boston.
- TBMM.** Sağlık Çalışanlarına Yönelik Artan Şiddet Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu 2013, Yasama dönemi. 24, yasama yılı. 3, 2013.
- Tiryaki, Ş.** (2000). Spor Psikolojisi. Eylül Yayınevi, Ankara.
- Türkçapar, M.H.** (2009). Şiddet ve düşünce. *Psikiyatri ve Düşünce Dergisi*, 3, 90-102.
- Yetim, A.A.** (2006). Sosyoloji ve Spor. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, S.** (2013). "Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.